

NAGY LÁSZLÓ EMLÉKEZETE

Ötven évvel ezelőtt, 1921-ben jelent meg NAGY LÁSZLÓ „*Didaktika gyermekfejlődéstani alapon*” című műve.

Egyik egyetemünk neveléstudományi tanszékén, a szemináriumban, a húszas évek táján egyszer felmerült az a kérdés, hogy *tudós volt-e* NAGY LÁSZLÓ? Főműve, „A gyermek érdeklődésének lélektana” akkor már németül is megjelent, a pedagógiai elmélet körébe tartozó munkássága alapján pedig egy kísérleti iskola épült ki. Az idők távolából emlékezve a szemináriumi munkálkodásnak erre az akkor senkit sem meglepő mozzanatára, most nem a további diszkusszió és a válasz érdekel bennünket, hanem az, hogyan lehetett akkor ezt a kérdést feltenni. Érdeemesnek látszik azt nyomozni, vajon milyen személyes vonások és objektív körülmények játszottak közre munkásságában, hogy ennek értékelőjéből az említett kérdést kiváltották. Ha sikerülne ebből valamit megragadni, azzal talán közelebb hozhatnánk élő alakját magunkhoz.

NAGY LÁSZLÓ pedagógiai pályáját járva találkozott a gyermeki psziché felfedezésének nevezetes eseményével. „A gyermek százada” nagy lendülettel indult, az áramlás őt is magával ragadta. Megismerte a külföldi munkákat és maga is az új tudomány, a gyermektanulmány művelője lett. De ennél még többet is akart tenni, ismertetni azt széles körben, sőt a magyar gyermek pszichéjét, fejlődését illető ismeretek megszerzésében az egész társadalmat érdekelte tenni. A gyerekről való ismeret pedagógiai horderejében való hite, a gyermekhez hajló személyisége, nagyszerű temperamentuma is mind arra vitte, hogy széleskörű közösséget szervezzen a tudomány szolgálatára. Így jutott a *Magyar Gyermektanulmányi Társaság* megalapításához. Mindenkit hívott ebbe a közösségbe, aki eredeti munkával, adatgyűjtéssel vagy akár csak érdeklődéssel hozzá tudott járulni a magyar gyermektanulmány felépítéséhez. Ebben a munkaközösségben aztán fáradhatatlanul dolgozott, propagált, ismertetett, előadott, szervezett, munka zajlott körülötte. Folyóiratot is alapított és azt szerkesztette. Azt lehet mondani, hogy úgy ágált az ügy mellett, olyan szenvedéllyel, mintha nem is a voltaképpen hűvös tudományt szolgálná, hanem valami olyan eszmét, sőt eszményt, aminek szolgálata inkább az érzelmi szférába tartozik. De hiszen volt is ilyen elem abban, a gyermek jobb sorsáért, a neki jobban megfelelő értelmi nevelésért való harca programjában.

A tudós akkori fogalma ezzel szemben a tudományba való bezárkózást és visszavonulást idézte. NAGY LÁSZLÓ működése úgy tűnt fel, mint aki kiviszi a tudományt a közönséges életbe, hogy mindenki hozzáférhessen. Egy tudományt hirdetni, ez másképp mutat, mint az elvonult tudós szenttlen munkálkodása.

NAGY LÁSZLÓnak súlyos mondanivalót képviselő pedagógiai elméleti műve volt az a munkaterv, amely a Gyermektanulmányi Társaság égisze alatt létesült kísérleti iskola alapjául szolgált. Ennek a „*Didaktika gyermekfejlődéstani alapon*” címet adta, és azoknak az eredményeknek alapján dolgozta ki, melyeket a

gyermeki érdeklődés lélektani vizsgálatából nyert. Az értelmi nevelés fejlesztő tevékenységeit, ezek tartalmát úgy fogalmazta meg és állította rendszerbe, hogy azok nyomon kövessék a gyermekben megismert értelmi fejlődési fokokat, és ezekhez illeszkedve, a további fejlődést elősegítsék. A tanulmányi anyagnak ez a rendszere azt az elvet árulta el, hogy az iskola alkalmazkodjék a gyermekhez, ne a gyermeket alkalmazzuk az iskolához. Mindez pedig nem éppen csak azért, hogy a gyermeknek könnyebb legyen a tanulás, hogy mentesítsük őt az erőfeszítés alól, hanem azért, hogy erőfeszítése valóban eredményhez juttassa őt és ne maradjon meddő törekvés.

Abban az időben, mikor a neveléstudományt normatív tudománynak tartották a pszichológiával mint ténytudománnyal szemben, a didaktikai rendszer felállításában az egyes részfeladatokat is a nevelés ideális végtermékéből vezették le, csak a „kell”-ről volt szó, csak arról, hogy mit kell elérni és azt hogyan lehet elérni, milyen eszközökkel és módszerekkel, s mindez spekulatív, a ráció-vezette gondolkodásból folyóan. A nevelő hatásnak nagy tanulmányokat szenteltek, de hogy mi van a gyermekben, aminél fogva befogadja vagy elutasítja azt, amit nevelő hatásnak gondoltak és annak szántak, az még szinte a tudományhoz méltatlan kérdés volt. NAGY LÁSZLÓ tervezete pedig éppen erre épített: a gyermeki fejlődés tényei, ahogy azokat eredeti vizsgálódásával megismerte, volt az alap az értelmi nevelés egész tervéhez.

A Gyermektanulmányi Társaság kísérleti iskolája az értelmi nevelés elméletének *megvalósítása* volt. Ez éppen olyan szívügye volt NAGY LÁSZLÓnak, mint az elmélet megfogalmazása és kidolgozása. Állandó kapcsolatban volt az iskolával, figyelte működését, részt vett az iskola gyakorlati munkájának irányításában. Az elmélet követése a gyakorlatig, a gyakorlattal való foglalkozás, ismét csak valami nem tudósi habitust idézett NAGY LÁSZLÓ munkásságának szemlélője elé. S ezt az akkori szemlélőt nyilván maga az a tudomány is zavarta, melynek területén NAGY LÁSZLÓ főművét alkotta. Az akkori gyermektanulmány inkább csak előtanulmánya volt a mai gyermeklélektannak és neveléslélektannak — nálunk akkor még ennyi sem látszott belőle —, kérdésfeltevései még nem alakultak ki teljesen, határai bizonytalanok voltak, egyes eredményei szétszóródók, kutatási módszerei kezdetlegesek; bár nagyszerű kezdemények voltak benne. Mindez nem mutatta a „bejegyzett” tudomány ismérveit. NAGY LÁSZLÓ úttörő volt a tudomány kiépítésében is, témájának kidolgozásában magyar földön, de külföldön sem volt elődje, lábjegetekkel és bibliográfiákkal nem hivatkozhatott a kérdés más feldolgozóira.

Ma úgy látjuk, hogy NAGY LÁSZLÓ tevékenységének sokrétűsége nem von le semmit tudósi mivoltából, de az eleven élet szolgálata révén még inkább hozzáad valami jelentőset emberi kiválóságához.

BARANYAI ERZSÉBET